

Skolväsendet i Tofta : avskrift av RH:s ant , sid : 1 (Hilding Nilssons uttydning av Rudolf Hanssons ant.)

Före folkskolans tid 1848 fanns i socknen en skolmästare , vilken i regel även var klockare . Det var dessa som förr i tiden lärde barnen läsa och även i någon mån skriva . Framdeles ha nog läskunniga mödrar övervakat barnens första stapplande försök ”att stava och lägga ihop”. På Gotland utfärdades 1696 en förordning om skolmästare – klockarelönerna . Klockaren i Tofta skulle erhålla : 1: ½ lop säd av varje hemman , samt kött , bröd och en kanna dricka till julen , 2: penningar -1 daler sm , 3: stuga fåhus och lada , 4: åker 1 ½ tld . Tre skolmästare före folkskolans tid skall här omnämnas :

Olof Svensson var skolmästare fram till 1817 . Lönen var 1 riksdaler och 24 skilling , samt naturaförmånerna enl ovan

Johan Vallin , måg till föregående får sedan tjänsten . I protokollet berömmes han av dåvarande kyrkoherden Lundberg att han ”ej allenast fanns skickelig till denna klockaresyssla utan även tjänlig till skolmästare , emedan han ej allenast äger god kristendoms kunskap och insikter att undervisa barnen i kristendomens stycken , dessutom har han en vacker och läslig stil , samt har övat sig i psalmernas börjande , och är skicklig i åders öppnande , så antogs han år 1817”. Men säg den glädje som varar beständigt . År 1826 ger kyrkoherde Köhler emellertid skolmästaren en god skrapa : ”Efter förloppet av mer än ett år har undertecknad kyrkoherde noggrant erfarit huru den härvarande skolmästaren i sin tjänst är alldeles oduglig”. Han torde ha upphört med sin tjänst 1827.

Lars Enderborg valdes 1827 till skolmästare och fortsatte därmed till 1847 . Han och hans maka hade tre söner , av vilka sonen Lars Niklas blev skollärare i Hogrän och senare i Endre . Det har berättats om Enderborg att han var med på alla gästbud i socknen . Då råkade han oftast glömma rökpipan kvar . Denna hämtade han nästa dag , varvid han också då blev undfägnad med mat och dryck . När han skulle gå och hämta upp spannmål till sin avlöning , tog han bara en gård varje dag för det hörde till god ordning att skolmästaren fick till bästa när han kom

Första skolan byggdes 1847 . Skolan var den i längdriktning med landsvägen ännu stående s.k. småskolan , vilken dock snart befanns för liten , varför den tillbyggdes åt norr 1849 . I södra delen fanns lärarbostad om två rum och kök

Den första skolläraren i soknen efter 1842 års folkskolestadga var Nils Vessman , som valdes till skollärare 1848 . Läraren benämnes nu skollärare , ej som förut skolmästare . Vessman var socknens förste lärare med seminarieutbildning , tre terminer i Visby . I sept 1848 fanns i folkskolan 70 barn , och i juli 1849 uppgives barnantalet till 62 , samt att 16 barn då saknade undervisning . Socknens innevånareantal var då 514 .

Lönen utgick för år med 53 riksd banko och 8 tunnor spannmål , hälften råg och hälften korn , vilket skulle ur sockenmagasinet årligen utgå . Vidare skulle för varje barn lämnas ett bidrag av 8 skilling banko . Dessutom skulle erhållas sommarbete och vinterfoder för en ko , och därtill skulle läraren ha bostad och bränsle.

Vessman ägde därtill en hemmansdel , 7/192 mtl Dyple , han var således även bonde .

Vessman var född 1819 , dog 1859 , alltså endast 40 år gammal .

År 1860 valdes till lärare Carl Norrby , född 1834 i Lye. Lönen utgick 1868 med 400 riksdaler riksmünt , därtill 70 riksd som ersättning för kofoder och bete . 1871 höjdes lärarlönen till 500

Skolväsendet i Tofta , forts , sid :2

riksd riksm . Vid en inspektion 1869 uppgives att inskrivna barn var 42 , samt att vid Ansarve fanns en ”enskild” skola med 28 barn , alltså tillsammans 70 . Därmed mera sedan. Norrby var ordf i kommunalstämman 1872 – 30/6 1875 , och ordf i kommunalnämnden samma tid . Han var den som först planterade träd på skoltomten och även den äldsta planteringen omkring kyrkan var hans verk . Han slöt och flyttade 1876 .

Småskola inrättas 1872 . År 1871 beslöts på kyrkostämman att småskola skulle inrättas i Tofta. En ”enskild småskola” vilken inrättats och bekostats av fribaptisterna , hade förut funnits och troligen börjat sin verksamhet omkr 1866 . Denna enskilda småskola hölls hos J Andersson Ansarve . Församlingens småskola hölls hos Karl Johansson Ansarve , och senare hos Carl Jacobsson Sallmunds

Den första småskollärarinnan blev mamsell Mathilda Stenberg Visby , från vårterminen 1872 Lönen var 200 riksd riksm , därtill vedbrand

Nästa lärare eller lärarpar var Valdemar Andersson f 1844 , och hustrun Thekla Andersson f Blomqvist f 1849 . Bägge makarna var födda i Stockholm . De tillträdde sina tjänster som resp folkskollärare och småskollärarinnor höstterminen 1877 . Lärarens lön var 1907 sammanlagt 1431 kr , lärarinnans lön var då 940 kr

Andersson var då han tillträdde tjänsten 33 år gammal . Han hade många uppdrag , såsom organist , ordf i kommunalstämman 1879 – 1911 . Livlig och temperamentsfull var det ej bra , när någon gjorde honom emot , vare sig skolbarnen eller socknens vuxna befolkning .

Disciplinen i skolan uppehölls efter gamla beprövade metoder , många minns väl ännu hur han våldeligen han exerserade med barnen i skolan

Andersson avled den 5 maj 1911 efter en kort tids sjukdom . Det var alltså en nära 34-årig läraregärning som låg bakom honom .

Fru Andersson var däremot god och blid och överseende och lät barnen göra lite som de ville. Ännu 1919 vikarierade hon i socknen och avled 1920 . Hon fick vila på samma plats som sin förut avlidne make och dotter .

Ny folkskola , vilken tillbyggdes den gamla skolan , uppfördes 1882 . Den förutvarande folkskolan användes därefter som småskola .

Fröken Hulda Carlsson från Broaryd i Småland blev lärarinna från 1:a juli 1911 och slöt 1919 Ny lärarbostad byggdes 1911 och den gamla uppläts till småskollärarinnan

Fortsättningsskola inrättades från o med 1912

Nästa ordinarie lärare var David Rosvall född i E-hem 1884 . Gift med Ester Enekvist född 1887 i Mästerby . Tjänsten tillträdde vid 1912 års början och slöt efter vårterminens slut 1921 . Lärarlönen var 1920 , med tillägg för fortsättningsskolan och slöjdundervisningen tillsammans , 5457 kr . Rosvall var under åren 1914 – 1921 ordf i pensionsnämnden

Fröken Elsa Rosvall var lärarinna från 1920 års början till 1924 års slut . Hon var född 1889 i E-hem , gift Pettersson och flyttade till Klinte

Skolväsendet i Tofta sid 3

Per Glimborg från Vårdsberg i Ö-götland var lärare 1921 – 1924 . Han var född 1891 och gift med Edit Granberg född 1896

Fröken Anna Pettersson , gift Thomsson , var ordinarie lärarinna 1925 – 1944 . Hon var född 1902 och blev 1929 gift med Roland Thomsson

Studeranden Roland Thomsson född i Visby 1902 , var lärare från 1925 års början till vårterminens slut 1926

Ivar Hansson född 1902 i Lojsta , död i Tofta 1955. Gift 1933 med lärarinnan Svea Blomqvist från Lojsta , född 1908 . Sonen Nils-Åke född i Tofta 1934 . Hansson tillträdde lärartjänsten vid 1927 års början , en lärartid bakom av nästan 28 år . Han hade flera kommunala uppdrag såsom ordf i barnavårdsnämnden , ordf i skolrådet , revisor för den borgerliga kommunen m flera uppdrag

Fru Svea Hansson , maka till Ivar Hansson , har varit lärarinna i socknen 1935 – 1957 , alltså nära 22 år

Barnantalet i folkskolan var 1930 40 stycken uppgives i ett skolrådsprotokoll, i småskolan torde funnits omkr 20 , varför samtliga skolbarn var omkr 60

År 1946 anordnades ny lärosal i förutvarande lärarinnebostaden, och värmeledning insattes i hela skolan . Samtidigt förhyrdes rum för lärare i en granngård . Det var i samband med att ett sjunde skolår infördes f o m höstterminen 1946 , då även fortsättningsskolan upphörde

F. folkskolläraren Rudolf Blomqvist från Visby var den förste läraren för klasserna 3 – 4 , höstterminen 1946

Fröken Karin Dahl från Burträsk var lärarinna för kl 3 – 4 höstterminen 1947

Anders Holmblad från Djursholm för 3 -4 1948

Ingegerd Jönsson , gift Björkander , 1948 – t o m vårterminen 1951 för 3 – 4

Karin Vesterlid från Eslöv , från höstterminen 1952 – 1955 , för kl 3 – 4

Evald Kahlström 1955 – 1957 för kl 5 – 6

Ingrid Andersson fr Blekinge 1957 – 59 för kl 5 – 6

Ulla Löfvall Visby 1956 – 1959 för kl 3 – 4

Nils-Åke Hansson 1959 – 1964 för kl 5 – 6

Anna-Britta Hansson 1959 – 1964 för kl 3 – 4 . efter vt 1964 upphörde kl 3 – 4

Birgitta Järnhem för kl 5 – 6 (vikariat)

